

Osnutki k zgodovini biti kot metafiziki

MARTIN HEIDEGGER

(Ob stoletnici rojstva Martina Heideggra)

IZ ZGODOVINE BITI

1. *Alêtheia* - komaj bistvujoč ter ne vračajoč se v začetek, ampak napredujoč v golo neskritost - pride pod jarem *ideá*.

2. Podjarmljenje *alêtheia* izvira, gledano od *arhê*, iz razpustitve bivajočega v tako pričenjajočo prisotnost.

3. Podjarmljenje *alêtheia* je izkazovanje pojavljanja in samokazanja, *ideá*; *hén* kot *phainótatón*.

4. Prvenstvo *ideá* privede z *eidos tí estin* v položaj merodajne biti. Bit je najprej kaj-stvo (Was-sein).

Treba je premisliti, koliko kaj-stvo kot bit (*idea* kot *óntôs ón*) daje več prostora *ón*, pojmovanemu nominalno, kot pa *ón*, pojmovanemu verbalno. Neopredeljenost bivajočega in biti v *ón* in njegova dvoumnost.

5. Prvenstvo kaj-stva pripravi prvenstvo bivajočega samega v tem, kar ono je. Prvenstvo bivajočega določi bit kot *koinón* iz *hén*. Odlikujoči značaj metafizike je opredeljen. Eno kot enoteča enotnost postane merodajno za poznejšo določbo biti.

6. Kaj-stvo kot merodajna bit odrine stran bit, namreč bit v začetni določbi, ki, ležeč pred razliko kaj-a in da-ja, hrani biti osnovno potezo začetnosti in začetka, torej tega, kar potem - toda šele in samo v protipotezi do prvenstva kaj-stva (*ideá*) - pride na dan kot da-stvo (Daßsein ; *hóti éstin*). Prav zato také pri Aristotelu določena *prôte ousía* ni več začetno bistvujoče biti. Poznejša existentia in eksistenca vsled tega ne more nikoli seči nazaj v začetno polnost bistva biti, tudi če je mišljena v svoji grški izvornosti.

Treba je premisliti, koliko 'da' ekistence nikoli več ne doseže *ésti (cón) gàr éinai*.

7. Dvoumnost *cón* in *ón* ni mišljena gramatično. Kaj pomeni, prvotno mišljeno, nominalno (bivajoče samo) in verbalno (bit)?

Kako dvoumnost *ón* vključuje razlikovanje.

8. Iz merodajstva kaj-stva izvira sprememba biti v gotovost (Gewißsein).

9. Bistvo da-stva (dejanskosti), ostajajoče v svoji samoumevnosti, naposled dopušča izenačenje nepogojene gotovosti z absolutno dejanskostjo.

10. Vsa zgodja (Ereignisse) v zgodovini biti, ki je metafizika, imajo svoj pričetek in temelj v tem, da metafizika pušča in in mora puščati bistvo biti neopredeljeno, kolikor ji neko ovrednotenje vprašanja-vrednega, v prid rešitve njenega lastnega bistva, ostaja od pričetka indiferentno, in sicer v indiferentnosti ne-poznavanja.

K DOLOČITVI BISTVA NOVOVEŠKE METAFIZIKE

1. V preobrazbi bistva resnice kot veritas v certitudo je predzaznamovana bit kot pred-stavljenost samo-predstavljanja, v čemer se razvije bistvo subiectitete. Najenostavnejše ime za določitev bivajočnosti bivajočega, ki se tukaj utira, je volja, volja kot samo-hotenje.

Polnosti bistva volje se ne da določiti glede na voljo kot duševno zmožnost; temveč se mora voljo spraviti v bistveno enotnost s pojavljanjem: *idéa*, re-praesentatio, postajati-očiten, sebe-pred-stavljati in tako sebe-dosegati in sebe presegati in tako "sebe-imeti" in tako "biti".

2. V tako pojmovanem obstoju bistva volje leži nujnost sistema kot ustrojstva subiectitete, t.p. biti kot bivajočnosti bivajočega.

3. Sistem je sistem samo kot absoluten sistem.

4. Zato sta razpoznavna znaka bistva dovršitve novoveške metafizike: 1. način, kako se pojem filozofije določa iz sistema; 2. način, kako je sistem v skrajni dovršitvi metafizike prek Nietzscheja postavljen v nebistvo (Unwesen, nered) in zanikan.

PREDMETNOST - TRANSCEDENCA - ENOTNOST - BIT

(Kritika čistega uma §16)

Sistem:

Enotnost - *ousía* - *hên* kot enotnost "sestoja" (des "Zusammenstehens") zaradi zavedanja in za njega.

Sestoj določa bistvo enotnosti.

Vendar pa se mora enotnost sama v svojem bistvu še določiti in izprašati v vprašanju po resnici biti.

co-agito, *légein*, zbirstvo (Sammlung) : *Hên* in *Lógos*

Zusammen (skupaj-zbrano-k-enemu) : beisammen - anwesend (skupaj-zbrano-pri-enem - prisostvujoč)

Stehen (stanje) - Ständigkeit (stalnost)

Pred-stavljanje in pustiti-skupaj-stati (Zusammenstehen-lassen)

Pred-stavljanje kot "gotovo", certum, kot utrujujoče.

Gotovost kot zagotovitev obstoja. Sistem.

Kaj potem pomeni kantovski "Jaz mislim"?

Toliko kot : Jaz stavim nekaj kot nekaj pred,

t.p. jaz pustim nekaj skupaj stati pred menoj. Enotnost je nujna za sestoj (Zusammenstehen) ter po njem v bistvu določena. Enotnost je pogoj sinteze in

povezave); toda njeno bistvo je samo pogojeno po bistvu "sestoja" (§16) : da sestoj sploh bistvuje, da bit bistvuje kot *hén* in ne nič.

Bei-sammen (skupaj-zbrano-pri-enem) - *pará*

Stand (stan) : stellen (staviti), setzen (staviti, posaditi),

ponere; sistere: sistenca, pozicija.

Da-stehen (tu-stanje) - *stásis*

Izgledanje - *éidos, idéa*

Toda vse že v prezenci, *ousía* od ego cogito cogitationes.

BIT - PREDMETNOST (VOLJA)

Beseda "Gegenstand" (protistan) pomeni od 15. stoletja:

Widerstand (zoperstan)

Luthru pomeni Gegenstand (protistan):

nasproti postavljeni "Stand" (stan):

der Juden-stand (židovski stan) in Christen-stand (krščanski stan), "den Gegenstandnehmen" (zavzemati nasprotno stališče). Od 18. stoletja velja ta beseda kot prevod za obiectum, pri čemer se vnema spor, ali naj se reče Gegen-wurf (pred-,proti-met) ali Gegenstand.

Pred-met (proti-stan) in pre-stavljanje: re-praesentare.

Za kakega tesarja je le predmet, t.p. "protičemurno"

(das "Wogegen") - če on deluje kot vzrok.

Glede na ontično-ontološko razlikovanje bivajočega in biti je predmeteno (das Gegenstandige, nasproti-stalno) tisto v predmetu, kar je na njem barvno ,raztezno itn. ; predmetno (das Gegenstandliche, nasproti-stalsko) : kar tvori njegovo predmetenje (Gegenstáhen, nasproti-stanje) kot tako.

BIT KOT PREDMETNOST - BIT IN MIŠLJENJE - ENOTNOST IN HÉN

Kako predmetnost prejme značaj, da tvori bistvo bivajočega kot takega?

Bit mislimo kot predmetnost in nato si od tu ven prizadevamo za bivajoče na sebi, pri čemer samo pozabljamo vprašati in reči, kaj tukaj mislimo z "bivajoč". Kaj "je" bit?

Bit - nevprašana in samoumevna in zato nepremišljena in nepojmljena že v neki dolgo pozabljeni in breztemeljni resnici. Bit je bivajočnost ; bivajočnost kot *ousia* je prisotnost, in sicer obstojna (beständige) prisotnost pri pozabljenosti njenega časa-prostora.

Prisotnost utemeljuje *pará*, das Bei - (pri,ob) Ta nosi in obsega Bei-sammen (skupaj zbrano pri-enem) in Zusammen (skupaj-zbrano - k-enemu); to se lahko vzame samoumevno kot enotnost in eno, toda hkrati lahko ostane v svojem resničnem bisvu neizkušeno in pozabljeno.

Obstojnost (Beständigkeit) utemeljuje stalnost (Ständigkeit) skupaj s prisostvo-vanjem (verbalno) kot pred-metenost (Gegen-standigkeit, nasproti -stalnost), takoj ko

postane "Pred" (das "Gegen", "Proti") prek re-praesentatio bistven. Kdaj je to? V vzniku subiectum qua ego kot res cogitans qua certum. Tako pride enotnost kot spremenjena, iz resnice kot gotovosti določena oblika *ousía* v odnos do pred-stavljanja, ki v pogledu in kot pogled (predstavljanje) nujno gleda na enotnost in je "jaz povezujem" na način pred-stavljanja. Toda prvotno *hén* ni pojmljen niti iz "jaz mislim", niti iz *idéa*, ampak iz *noûs* (Parmenides) in iz *lógos* v Heraklitovem smislu kot razkrivajoč-skrivajočega zbiranja.

PREDMETNOST IN "REFLEKSIJA"

REFLEKSIJA IN NEGATIVNOST

Vprašanje po izvoru bistva "predmeta" nasploh. To je vprašanje po resnici bivajočega v novoveški metafiziki. (Enotnost in predmetnost; bistvo enot-nosti, *ousía*).

Heglova določitev izkustva kot puščanja izhajanja (Entspringenlassen) novega resničnega predmeta kaže na zapopadenje pojma predmeta v absolutnem transcendentalnem smislu, zategadelj je tu mesto nujnega premisleka bistva predmeta nasploh. (Napačno razumetje "predmetne teorije").

Predmet v smislu objekta, t.p. šele tam, kjer postane človek subjekt, t.p. subjekt Jaz in Jaz ego cogito, šele tam, kjer se to cogitare pojmuje v svojem bistvu kot "izvorna sintetična enotnost transcendentalne apercpcije", šele tam, kjer je za "logiko" dosežena najvišja točka (v resnici kot gotovosti "jaz mislim"), - šele tam se razgrne bistvo predmeta v njegovi predmetnosti. Šele tam postane hkrati možno in neobhodno, da se to predmetnost samo pojmi kot "novi resnični predmet" in misli v nepogojeno.

Odločilno: Kant, in sicer v tistem nauku, ki nevpadljivo vsebuje le neko stransko pripombo v "Kritiki čistega uma"; dodano, toda navdano z bistvenim uvidom ter spoprijemom (Auseinandersetzung) z Leibnizom in vso predhodno metafiziko, kot se Kantu sama kaže (prim. "Kritika čistega uma", "Dodatek" k transcendentalni analitiki: "O amfiboliji pojmov refleksije").

"Refleksija", bitnozgodovinsko, tu-bitno pojmljena:

od-sev (der Rück-schein) v *alêtheia*, ne da je ta sama kot taka izkušena in utemeljena in ne da pride do "bistva".

Nedomače od-seva samokazalnega. Nastanitev človeka v enem krajev njegovega bistva.

Refleksija - gotovost, gotovost - samozavedanje.

REFLEKSIJA IN REPREZENTACIJA

Poprej razumeto kot osnovna poteza pred-stavljanja, re-praesentatio. Refleksija je upogib-nazaj (Rück-beugung) in kot to je nalašč izvršena prezentacija prezentnega; nalašč - t.p. tako, da se prezentno do-stavlja re-prezentirajočemu. Nazaj-upogibajoče (rück-beugende), nazaj-postavljajoče (rück-stellende), t.p. sebi- pred-se-do-stavljajoče predstavlanje predstavljenega, v katerem se le-to predstavlja in je tudi predstavljeno kot to pa to. 'Kaj' sam v svoji istosti in postavljenosti, stalnosti.

Zategadelj cilja refleksija na identično in zategadelj je refleksija osnovna poteza tvorbe-pojma (Begriffs-bildung). "Pojem" - misleče t.p. predstavljajoče t.p. dostavljajoče predstavljeno kot tako, v "Jaz mislim" predstavljeno.

Zato moramo najprej in sploh razlikovati:

1. refleksijo, ki neizrecno že bistvuje v re-praesentatio;
2. izrecno, nalašč izvršeno refleksijo.

Nalašč izvršena refleksija:

- a) Kot logična (analitična) razčlenitev, primerjava (brez našanja na predmet kot tak):

List je zelen.

- b) Objektivna primerjava kot medsebojna poveza (nexus) predstav v nanašanju na objekt: Sonce greje kamen.

- c) Transcendentalni pogoji možnosti b)-ja.

Če naj se o predmetih a priori sodi, t.p. kantovsko: če naj se nekaj dožene o njihovi predmetnosti, tedaj se predmet izrecno postavi nazaj in dostavi na zmožnost predstavljanja. Predmet stoji kot tak v enotnosti zora in pojma. Njuno zedinjenje je pogoj postavljanja in stalnosti 'Proti' (des Gegen).

REFLEKSIIJA IN PREDMET IN SUBJEKTIVITETA

spadajo skupaj. Šele ko je refleksija kot taka izkušena, t.p. kot odnos do bivajočega, šele takrat postane bit določljiva kot predmetnost.

Toda izkustvo refleksije kot tega odnosa predpostavlja, da je odnos do bivajočega nasploh izkušen kot repraesentatio, kot pred-stavljanje, predočevanje (Ver-gegenwärtigen).

To pa lahko nastane samo zgodovinsko (bitnozgodovinsko razumeto), ko je *idéa* postala idea, t.p. perceptio. Podlaga temu je preobrazba resnice kot skladnosti v resnico kot gotovost, pri čemer se adaequatio obdrži. Gotovost kot samozagotovitev (hotenje samega sebe); iustitia kot upravičitev odnosa do bivajočega in njegovega prvega vzroka in s tem pripadnosti v bivajoče; iustitia v smislu reformacije in Nietzschejev pojem pravičnosti kot resnice.

Repraesentatio temelji po svojem bistvu v reflexio. Zato postane bistvo predmetnosti kot take očitno šele tam, kjer se bistvo mišljenja spozna in nalašč izvrši kot "Jaz mislim nekaj", t.p. refleksija.

TRANSCENDENTALNO

ni isto kakor "a priori", ampak je tisto, kar predmet kot predmet a priori določa, predmetnost. Predmetnost v smislu transcendence, pri čemer ta beseda pove, da na predmetu samem nekaj sega ven čez njega, v tem ko mu pred-hodi, in sicer v predstavljanju. Transcendencija je utemeljena na "refleksiji". Refleksija je v svojem pristnem bistvu transcendentalna, t.p. transcendenco izvršujoča in njo nasploh pogojujoča. Bistveni in stalni pri-držek (Vor-behalt) misljivosti, t.p. pred-stavljivosti nečesa kot pogoj vsega spoznavanja. Jaz mislim nekaj. (Prim. "Kritika čistega uma", B XXVI, predgovor).

REPRÆSENTATIO IN REFLEXIO

Repraesentatio temelji v reflexio; toda ta je bistvo "mišljenja", kolikor se ono samo vzame transcendentalno kot pristno predstavljanje, spravljanje-pred-se nečesa kot nečesa, t.p. zrenje v bistvenem smislu. Logika sama je kot transcendentna oprta na to izvorno re-prezentiranje - prezenco, prisostvo in *ousía*. Izigravanje mišljenja nasproti zoru je torej nesmiselno.

Vsekakor pa je in ostane tudi prvenstvo "zora" utemeljeno v osnovni postavki "Jaz mislim".

Tega "zora" v Kantovem smislu nikoli ni moč izenačiti s prvenstvom *alêtheia*, ampak le s prvenstvom *idéa* in pretvorbo *alêtheia* prek prvenstva *idéa* v *homolósis* - kot klici razvitja predstavljanja v smislu popredmetenja.

BIT - DEJANSKOST - VOLJA

Bit kot dejanskost - dejanskost kot volja

Volja - kot k sebi težeče samoizposlovalstvo (Sicherwirken) po (v skladu z) predstavljanju samega sebe (volja do volje).

Vse to bistvuje, samega sebe ohranja, v jasnini biti (Lichtung des Seins).

Volja postane bistvena v dejanskosti šele tam, kjer se ens actu določa po agere kot cogitare, ko je ta cogito me cogitae, samo-zavedan-je (Selbst-bewußt-sein), pri čemer je zavest kot vedočnost (Wissendheit) bistveno vendarle do-stavljanje-sebi (das sich-zu-tellen). Volja kot osnovna poteza dejanskosti.

Osnovna voljstvena poteza v pred-stavljanju samem kot perceptio; zato le-ta v sebi appetitus, co-agitare.

Volja se izvija v resnico kot gotovost, to bistvo resnice jo dovaja v izvor. Volja je sebe-pred-vzemajoče (das sich-vornehmende, sebe anticipirajoče) delovanje (Wirken) po predstavljenem. Izvijajoč se v gotovost iz nespoznanja bistva resnice; to nespoznanje je globlje ne-vedenje. Volja (kot bistvena in osnovna poteza bivajočnosti) ima izvor svojega bistva v bistveni nevednosti bistva resnice kot resnice biti. Zato ostaja metafizika resnica biti bivajočega v smislu dejanskosti kot volje. Vendar pa ta nevednost vlada v obliki vse-preračunavanja gotovosti (des Alles-Berechnens der Gewißheit).

Volja nikoli ni imela v lasti začetka, ga je bistveno vedno že zapustila prek pozabljenja.

Najgloblja pozabljenost je ne-spominjanje (Nicht-Erinnern).

BIT IN ZAVEDANJE

(bitnozgodovinsko izkušena)

Zavedanje je samozavedanje, in le-to je lastno samozavedanje (Ich-Bewußtsein) ali skupno samozavedanje ("Wir-Bewußtsein)

Bistveno v tem re-fleksivno

in v tem "Jaz", "Mi", "samo"
samo-do-stavljanje in samo-vz-postavljanje (Selbst-her-stellung, samo-pro-izvajanje)

volja zagotovitve in pollaščenje vsega
bistveno je "Jaz hočem sebe".

"Zavedanje" (kot volja volje) se mora zdaj z ozirom na resnico bivajočega (kot bivajočnosti) samo izkusiti kot z-godje (Er-eignis) biti. Ne-ohranjenje (Verwahr-losung).

Zavedanje je tisto z-godje, v kateri se bit poda resnici, t.p. da se prepusti bivajočemu in bivajočnosti in ju od-godi (ent-eignet) resnice. Z-godje (Er-eignis) od-goditve (der Ent-eignung) in napotitev bivajočega v golo bivajočnost.

DEJANSKOST KOT VOLJA

(Kantov pojem biti)

Volja po Kantu: delovanje po pojmih

Kantu pomeni bit:

1. Predmetnost - objektiviteta - gotovost kot predstavljenost izkustva;

v tem:

a) gotovost kot sinteza,

b) vtisljivost občutka, oboje kot realnost (prim. "Postulati empiričnega mišljenja nasploh").

2. Dejanskost svobode - kot stvar na sebi, t.p. volja.

3. Prim. lb. vtisljivost občutka, učinkovanje (Einwirkung, vplivanje) - učinkovitost (Wirksamkeit).

Premisliti, ali in kako so te določbe biti enotno mišljene, ali če dejanskost (prim. "Postulati empiričnega mišljenja nasploh") ne ostaja vnaprej ravno nevprašana ter kako lahko ontologija vendarle obstaja kot transcendentalna filozofija.

Kako se v določitvi dejanskosti delujočega ujemata racionalistični pojem biti (ens certum - objektiviteta) in empiristični pojem biti (impressio - realnost).

Toda učinkovitost (Wirksamkeit, dejavnost) ne formalno splošno, ampak bitnozgodovinsko izvorno.

Učinkovitost (Wirksamkeit, dejavnost) in storitev (Leistung) : funkcija.

Učinkovitost in prisostvovanje; danost in vtisljivost. Kantova kategorija "realnosti" v svoji bistveni dvoumnosti (nanašajoča se hkrati na občutek in stvarnost).

Delujočnost (Wirkendheit) in volja, vis, actus.

Vseposod brezvprašajskost biti.

Najbolj razvidno v Kantovi določitvi : bit (je) "zgolj pozicija". Teza najprej pomeni: bit (je) samo postavitev (die Setzung) kopule med subjekt in predikat.

Nakar teza pomeni: bit (v smislu bivanja in eksistence) je čista postavitev reči v izhajanju iz njihovega pojma.

Naposled teza pomeni: bit, "je" kopule v izkustveni sodbi cilja na postavitev obje kta kot dejanskega ("Kritika čistega uma", 2.dod., §19). V nikalni obliki pomeni Kantova teza o biti kot "zgolj poziciji": bit ni niti kak realen, stvaren predikat niti ni nasploh kak predikat kakršnekoli reči ali predmeta. Kantova teza o biti - ontoteološka,

izrečena v sovisnosti z vprašanjem po eksistenci Boga v smislu *summum ens qua ens realissimum*.

V tem, za Kanta brezvprašajnskem, ostaja za nas vprašanja vredno: izvor bistva "pozicije" iz puščanja predležanja (*Vorliegenlassen*) prisostvujočega v njegovi prisotnosti.

Ponere (*setzen, stellen, legen*) / posaditi, postaviti, položiti/ izhajajoč iz *thesis*, *repraesentatio* (pred-stavljanje) in *légein* (razkrivajoče spravljanje-na-svetlo).

BIT

alêtheia (*ápeiron, lógos, hén - arê*)

Razkrivanje kot izhodiščno razpolaganje

fýsis vznikanje (vračanje-v-sebe)

ousía prisostvovanje neskritost

idéa glednost /*Sichtsamkeit*/ (*agathón*) vzročnost

enérgeia delovnost (*Werkheit*) pristavljajočnost (*Beistellendheit*) *enêcheia* tò *télos*

hypokénienon predležanje /*Vorliegen*/ (iz *ousía*), *érgon*

(prisotnost - obstojnost - stalnost - *aeí*)

hypárchein vladajoč prisostvovati iz *že*-predležanja (*von dem schon-Vorliegen*)

subiectum

actualitas: bivajoče - dejansko-

dejanskost

creator - ens creatum

causa prima (ens a se)

certitudo - res cogitans

vis - monas (*perceptio - appetitus*), *exigentia essentiae*

objektiviteta

svoboda volja - predstavljenost

praktični um

volja - kot absolutno vedenje: Hegel

kot volja ljubezni: Schelling

volja do moči - večno vračanje: Nietzsche

akcija in organizacija - pragmatizem

volja do volje

kovarstvo /*Machenschaft*/ (po-stavje) /*Ge-stell*/.

DOVRŠITEV METAFIZIKE

Dovršitev metafizike uravnava bivajoče v pozabljenosti biti. Pozabljenost - biti bivajočega je zadnji odsev biti kot skrivanja odkrivanja, v katerem se zmore vse bivajoče sleherne vrste kot tako pojavljati (*ersheinen*). Pozabljenost biti vsebuje tisto neopredeljeno, ali bivajoče vztraja v svojem prvenstvu. To nadalje pomeni, ali bivajoče spodkopava in izkoreninja vsako možnost začetka v biti in tako žene naprej bivajočno, toda tudi žene k opustošenju, ki ne uničuje, temveč zaduši začetno v uravnavanju in

urejanju. Zapuščenost biti vsebuje tisto neopredeljeno, ali se v njej kot najskrajnem skrivanja biti že jasni razkrivanje tega skrivanja in s tem prvotnejši začetek. V takšni dobi neopredeljenosti, v kateri se dovršitev metafizike razvije in terja človeško bitje za "nadčloveka", človek prevzame nase rang pristno dejanskega. Dejanskost dejanskega, že dolgo formulirana kot eksistenca, dodeljuje človeku to odliko. Človek je pristno eksistirajoči, in eksistenca se določa iz človekobiti (Menschesein), katere bistvo je začetek novoveške metafizike.

Medtem ko se mišljenje na robu dobe neopredeljenosti v zgodovini biti preskuša za prvo spominjanje v bit, mora preiti in pustiti zunaj sebe zlasti gospodstvo človeškega bitja.

Odlika eksistence v smislu dejanskosti kot samobiti (Selbstsein), načrtana iz prve dovršitve metafizike pri Schellingu, dospe po ovinku prek Kierkegaarda, ki ni niti teolog niti metafizik in vendar od obojega bistveno, v neko posebno zožitev. Da krščanstvo neposredno določa premeno dejanskosti v samogotovost ego cogito in da krščanskost posredno določa zožitev pojma eksistence, samo znova izpričuje, kako si je krščanska vera prisvojila osnovne poteze metafizike in v tej obliki privedla metafiziko do zahodnega gospodstva.

BIT

V "dejanskosti", ki postane gospodovalna osnovna poteza bivajočnosti bivajočega, leži delovanje (Wirken) in s tem causalitas (*agathón* kot omogočujoče). V "dejanskosti" (Wirklichkeit) leži izposlovanje (Erwirken), in le-to skriva v sebi predstavljanje in stremljenje, ki bistvujeta iz lastne enotnosti. Tako določeno izposlovanje je samoizposlovanje (Sich-erwirken), v tem leži možna zahteva samo-zagotavljanja, gotovost kot samogotovost. Kjer je dejanskost, tam je volja; kjer je "volja", tam je neko samohotenje; kjer je neko samohotenje, tam obstajajo možnosti razvitja bistva volje kot uma, ljubezni, moči. Kdaj in kako postane bistvo volje bistveno za dejanskost? Da naposled v dovršitvi metafizike vstopi v bistvo volje dejanskost, pri čemer ne smemo volje misliti "psihološko", ampak je treba obratno psihologijo določiti iz bistva samoizposlovanja, naznanja opredeljenost razvitja bivajočnosti iz napredka (Fortgang) biti k le-tej. Prvotno napredovanje kajpada pušča za sabo začetek kot neutemeljen in lahko zato polaga vso težo v to, da se osnuje kot stopanje-naprej (Fortschritt) in izhajanje (Hinausgehen). V bistvu volje bivajočnosti kot dejanskosti se skriva (metafiziki bistveno nikoli dostopno) kovarstvo /Machenschaft/ (*poñsis*), v katerem iz prvotnih bistvenih potez še odzvanja *enérgeia*, v čemer napredek (Fortgang) iz prvega začetka (*alêtheia*) jemlje svoj odločilni in vse preddoločujoči pričetek (Beginn). Toda *enérgeia* je hkrati tudi zadnje ohranjenje bistva *fýsis* in tako nekaj, kar spada v začetek.

EKSISTENCA

Kar se v metafiziki splošno imenuje existentia, eksistenca, dejanskost, bivanje, je:

1. *ousía* od *hypokeímenon kath' autoó* t.p. od *hékaston*; *prôtê ousía*; prisostvovanje kot zadrževanje vsakokratnega zadrževanja /Weile des Jeweiligen/ (Aristoteles).

2. Ta *prôtê ousía* se pojmuje kot *énérgεια* od *ón*, kot *tóde tí ón*, prisostvovanje proizvedenega (Hergestellten, vzpostavljenega) in nastavljenega (Aufgestellten), delovnost (Werkheit). Najširše ime za *éinai* kot prisostvovanje, ki hkrati pojasnjuje njegovo grško tolmačenje je: *hypárhein*. Tu se *hypo-kéisthai*, že-predležanje (da schon-Vor-liegen) misli skupaj z *arhê*, vladajočim začetkom; *hyávhein* pomeni: že predležeč vladati (schon vorliegend herrschen), grško mišljeno "pred-vladanje" (Vor-herrschen) kot: od sebe prisostvovati.

3. *Énérgεια* se pretolmači v actualitas od actus. Agere kot facere, creare. Čisto bistvo actualitas je actus purus kot existentia od ens, h katerega essentia spada existentia (srednjeveška teologija). Actus zaznamuje storjevanje (Leisten) kot izposlovalstvo delovanega (des Gewirkten), ne pa puščanje prisostvovanja v neskritosti.

4. Actualitas se v skladu s spremembo veritas v certitudo pojmuje kot actus od ego cogito, kot percipere, repraesentare. Prvenstvo subiectum v smislu ego (Descartes); existere kot esse od ego sum; repraesentare (percipere) proti *noēin* kot *idéin* in tale proti Parmenidovemu *noēin*. Iz biti kot prisotnosti nastane bit kot predstavljenost v subjektu.

5. Repraesentare kot perceptio-appetitus v smislu vis primitiva activa je actualitas vsakega subiectum v starem smislu in določa bistvo substance kot monade. Odgovarjajoča razlika phainomenona in *phainesthai*.

Existenca je zdaj exigentia essentiae; njen principium perfectio; perfectio je gradus essentiae; essentia pa nius ad existendum. Preseže se (Leibniz) sholastično razlikovanje potentia in actus, ki samo predstavlja neko pretolmačenje Aristotelovega razlikovanja *dýnamis - énérgεια*.

6. Eksistenca kot actualitas, dejanskost, delovanost (Gewirktheit) in delujočnost (Wirkendheit) postane objektiviteta izkustva in tako neka modaliteta poleg možnosti in nujnosti.

7. Nepogojena gotovost samovedoče volje kot absolutna dejanskost (duh, ljubezen).

Eksistenca kot bit se določa iz "realnega" razlikovanja biti in bivajočega v skladu z: temelj eksistence in eksistenca temelja.

Ker volja tvori bistvo biti, spada k volji sami razlikovanje: v voljo temelja in voljo razuma.

Eksistenca: razodevanje, spravljanje-sebe-k-samemu-sebi, samobit v samopostajanju proti (gegen,k) in zoper (wider) temelj. Postajanje v sebi "protislovno". (Schelling)

8. Eksistenca v Schellingovem smislu se prek Kierkegarda omeji na bivajoče, ki "je" v protislovju časovnosti in večnosti: na človeka, ki hoče biti on sam. Eksistiranje kot verovanje, t.p. držati se dejanskosti dejanskega, ki je človek sam. Verovanje kot razodevanje zaradi Boga. Držati se dejanskega, da je Bog postal človek. Verovanje kot kristjanstvo (Christsein) v smislu postajanja-kristjan (Christwerdens).

9. Eksistenca v Kierkegaardovem smislu, samo brez bistvenega nanašanja na krščansko verovanje, kristjanstvo (Christsein). Samobit kot osebnost iz komunikacije z drugimi. Eksistenca v nanašanju na "transcendenco" (Jaspers).

10. Eksistenca - v "Biti in času" uporabljena začasno kot ekstatična vstanjenost (Instandigkeit) v jasnini tu-ja tu-biti (in der Lichtung des Da des Da-seins).

Vstanjenost (Instandigkeit) v resnici biti, utemeljena na izrecni utemeljitvi ontološke diference, t.p. razlikovanja med bivajočim in bitjo. (Zunaj vse metafizike in filozofije eksistence).

11. Kako v Nietzschejevi metafiziki izginja razlika essentia in existentia, zakaj mora izginjati na koncu metafizike, kako je vendarle prav tako dosežena največja oddaljitev od začetka.

A izginjanje se samó kaže, medtem ko se skuša spraviti na dan razliko: volja do moči kot essentia; večno vračanje enakega kot existentia (prim. "Nietzschejeva metafizika").

BIT IN ZOŽITEV POJMA EKSISTENCE

1. Poudarjena raba pojma eksistence v Schellingovem razlikovanju eksistence temelja ter temelja eksistence (Bit kot hotenje).

2. Zožitev tega pojma eksistence na vernost kristjanov prek Kierkegaarda (eksistenca - krščanskost) (verovanje - teologija).

3. Prevzem Kierkegaardovega pojma eksistence v "filozofijo eksistence" (K.Jaspers). Eksistenca: samobit - komunikacija - metafizika.

4. Eksistenca kot značaj tu-bitu v "Bitu in času" (bitno-zgodovina).

Tu ne gre niti za Kierkegaardov pojem niti za tisti v filozofiji eksistence. Eksistenca se nasprotno misli v vrnitvi na ekstatično tubitu z namenom razlage tu-bitu v njenem odlikovnem odnosu do resnice biti. Začasna raba pojma eksistence je pogojena samo s tem vprašanjem. Vprašanje služi samo predpripravi prevladanja metafizike. Vse to je zunaj filozofije eksistence in eksistencializma, ostaja brezdanje različno od Kierkegaardove strasti (Leidenschaft), ki je v osnovi teološka, ter se nasprotno nahaja v bistvenem spoprijemu z metafiziko.

V kakšnem smislu lahko pojem eksistenčnega pride in mora priti prvič na površje pri Schellingu.

Eksistenčno (Das Existentielle), t.p. eksistirajoče (das Existierende) gledano z ozirom na svojo eksistenco, to pa pomeni: kot eksistirajočno (als Existierendes); natančneje bivajoče, mišljeno iz svojega eksistiranja, kot eksistirajočno. (Upoštevati pri tem spremembo v Schellingovi terminologiji:

temelj - eksistenca

eksistenca - eksistirajočno).

SHELLING IN KIERKEGAARD

Eksistenca: neka samobit (ein Selbstsein) - subjektiviteta

(volja razuma, ego cogito)

razodevanje (offenbar werden)

protislovje - razlikovanje

"strast" - "želja" (Drang, tiranje) - "vedoča volja" - "postajanje".

Toda pri Kierkegaardu:

1. omejena na človeka, samo on eksistira.

2. Eksistenca - interes v eksistenci, dejanskosti.

3. Ta interes ni neko predstavljanje, ampak verovanje v ..., samozavezovanje (sich Verschreiben) dejanskemu, puščanje-sebi-prilegati (sich Anliegen-lassen), dejansko.

4. Verovanje v nekoga drugega, ne kot odnos do nekoga nauka in njegove resnice, ampak do resničnega kot dejanskega, s tem skupaj zraščenege, konkretnega. Eksistenca v novoveškem smislu.

5. Verovanje, da je Bog bival tu kot človek, neskončno zaintresirano - verovanje kot kristjanstvo (Christsein), t.p. postajati kristjan. Nevera kot greh.

SCHELLING

"Hotenje je prabit"

Vsa bit je eksistiranje: eksistenca.

Toda eksistenca je eksistenca temelja.

K biti spada eksistenca *in* temelj eksistence.

K biti spada to razlikovanje kot "reelno".

Bit sama je tako, da se bivajoče kot tako razlikuje.

To razlikovanje leži v bistvu hotenja.

Razlikovanje: volja temelja in volja razuma.

V koliko? Volja v volji je razum.

Schellingovo "razlikovanje" pomeni vse bistvo (bivajočno v svoji bivajočnosti) prežemajoči, vladajoči en-proti-drugemu /Gegeneinander/ (boj), vse to zmeraj na temelju subjektivitete.

Prabit - je hotenje.

Bit (še ne neko-bivajočno-biti) zaprtje.

Bivajoče (substantivno, verbalno-tranzitivno: samstvo (das Selbst).

Biti-v-sebi.

EKSISTENCA IN EKSISTENČNO

Eksistenčno pomeni tole: človek v svoji človekobiti (Menschsein) ni v odnosu do dejanskega samo prek načinov zadržanja, ampak kot eksistirajoči za samega sebe, t. p. zaskrbljen za te odnose in dejansko.

Dejanskost je tako, da se vse dejansko povsod polašča človeka kot delovalca (Wirker) in delujočega (Wirkenden), kot sodelovalca (Mitwirker) in povzročeno (Bewirkte). Eksistenčno, vzeto v neki navidezni zgodovinski indiferenci, ni treba nujno razumeti krščansko kot pri Kierkegaardu, ampak v vsakem oziru umestljivosti človeka kot izposlovalca (Erwirker) dejanskega. Odobravanje, na katero je zadnja stoletja naletelo eksistenčno, temelji v bistvu dejanskosti, ki je kot volja do moči naredila človeka za instrument delanja (Machen) (proizvajanja, izposlovalstva). To bistvo biti lahko vzlic Nietzscheju in celo pri njem samem ostane zadržano. Zato eksistenčno dopušča mnogoterma tolmačenja.

Naklonjenost eksistenčnemu in njegovo prvenstvo ter zgodovinsko nemožna povezava Nietzscheja in Kierkegaarda imajo svoj razlog v tem, da je eksistenčno samó zaostritev vloge antropologije znotraj metafizike pri njeni dovršitvi.

Mnogoterne oblike eksistenčnega v pesništvu, v mišljenju, v ravnanju (im Handeln), v verovanju, v proizvodjanju (Herstellen).

Razvidne so le, če se eksistencialno samo izkusi kot dovršitev animal rationale. In to je možno samo bitnozgodovinsko.

"Svetovni nazor" in "eksistenčno"

"metafizika" in "antropologija"

Bit kot bivajočnost in človek kot animal rationale. Predstavitev zožitve bistva eksistence izhaja iz Schellingovega razlikovanja "temelja in eksistence".

Treba je pokazati:

1. Koliko se tudi še za tem razlikovanjem skriva utečeno razlikovanje essentia in existentia.

2. Zakaj to razlikovanje dospe v posebne, celo nasprotujoče si oblike (npr. "bit in bivajoče"; "eksistenca in eksistirajoče", pri čemer "eksistenca" zdaj zastopa "temelj" in se poprej mišljena eksistenca dojema kot "eksistirajoče". To poimenovanje je dejansko bolj posrečeno; izraža rang udejanjenja (der Verwirklichung) in izposlovalca (des Erwirkers), samozagotovitev kot delovanje (Wirken) in voljo.

3. Kako Kierkegaard prevzame to razlikovanje, s tem da pojem eksistence zoži na krščanskost kristjanstva (die Christlichkeit des Christseins), kar ne pomeni, da je ne-eksistirajoče ne-dejansko. Če je samo človek eksistirajoče, tedaj je ravno Bog dejansko nasploh in dejanskost.

(Prevedel: Dean Komel)